

Güncel Yargıtay Kararları Uyarınca Belirsiz Alacak Davaları

Genel Bakış

2011 yılında yürürlüğe giren Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) ile davacının, belirsiz bir alacak miktarı için dava açarak, alacak miktarının tespitini mahkemeden talep ettiği yeni bir dava türü benimsenmiş ve böylece belirsiz alacak davaları hukuk sistemimizde yerini almıştır. Bu neviden davalarda davacı, alacağının belirleyebildiği asgari kısmı üzerinden davasını açarak dava harcını bu tutar üzerinden ödeyecek ve yargılama esnasında esas tutar belirlendiğinde eksik kalan harç miktarını yatırarak talebini, belirlenen asıl alacak miktarına kadar arttıracaktır. Öteden beri hukukumuzda mevcut olan kısmi davayla kıyaslandığında belirsiz alacak davasının avantajı, dava açıldığında zamanaşımı süresinin alacağın belirlenemeyen ve dolayısıyla henüz davaya konu edilemeyen kısmı için de durması ve davacının, talep tutarını iddianın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın arttırabilmesidir. Bir davanın belirsiz alacak davası olarak açılabilmesi için gerekli olan ilk ve öncelikli koşul ise alacak tutarının hesaplanmasının mümkün olmaması ya da böyle bir hesaplamanın objektif olarak davacıdan beklenemeyecek olmasıdır.

Bu yeni dava türü sıklıkla tartışılan iki soruyu ortaya çıkarmıştır: Hangi davalarda davacının alacak miktarını hesaplamasının imkansız ya da kendisinden beklenemeyecek olduğunun kabulü gerekir? Eğer belirsiz alacak davasına konu edilmiş alacak miktarı, aslında belirlenebilir nitelikteyse mahkeme ne yapmalıdır? Bir başka deyişle, mahkeme davayı doğrudan ret mi edecektir yoksa davacıya eksik harcı tamamlayıp talep miktarını arttırması için süre mi verecektir?

Yargıtay'ın içtihatları uyarınca, ilk soruyu kategorik olarak bazı davaların belirsiz alacak davası şeklinde açılabilceğini söyleyerek cevaplamak mümkün değildir. Gerçekten de Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bu konuda verdiği yakın tarihli bir kararında¹, belirli bir tür davanın veya belirli kişilerin (işçi, tüketici, distribütör gibi) açtığı davaların baştan belirsiz alacak davası olduğundan söz edilemeyeceğini; aksine, alacak miktarının belirlenmesinin objektif olarak imkansız olup olmadığının ya da gerekli dikkat ve özeni göstermesine rağmen davacıdan, böyle bir belirlemenin beklenip beklenemeyeceğinin her somut olaya göre değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Görüldüğü üzere ilk sorunun cevabı uyumsuzluğun esasıyla ilintili iken, ikinci sorunun cevabına Türk usul hukuku ilke ve esaslarının yorumlanmasıyla ulaşılabacaktır.

HMK bir davanın görülebilmesi için görev, taraf sıfatı, hukuki yarar gibi dava şartları öngörmüştür. Söz konusu dava şartları iki ana grupta toplanmaktadır: eksikliği halinde

¹ E. 2016/22-2633 K. 2018/1300 T. 04.07.2018.

doğrudan davanın reddine sebep olan dava şartları ve eksikliği halinde giderilmesi yönünden davacıya süre verilmesi gereken dava şartları. Hukuki yarar, eksikliği halinde doğrudan davanın reddine sebep olan dava şartlarındandır.

Uygulama

Genel kabul alacağın miktarının tespit edilebilir olduğu hallerde davanın belirsiz alacak davası olarak açılmasında hukuki yarar bulunmadığı olmakla birlikte, bu hususta Yargıtay'ın farklı dairelerince farklı kararlar verildiği görülmektedir. Nitekim kimi daireler, belirsiz bir alacak olarak dava edilen tutarın esasen belirlenebilir olduğu durumlarda, davacıya bu tutarı belirlemesi ve eksik harcı tamamlaması için süre verilmesi gerektiği yönünde karar oluştururken, kimi daireler bu halde davanın hukuki yarar yokluğu sebebiyle reddi gerektiği yönünde karar vermektedir.

Yargıtay dairelerinin benimsediği farklı yaklaşımlara paralel olarak, doktrinde de farklı iki görüş oluşmuştur. Bu doğrultuda bir görüş, davacıya alacağının miktarını belirlemek için süre verilmesinin, mahkemenin davayı aydınlatma yükümlülüğünün bir gereği olduğunu savunmakta iken çoğunluk görüşü, davayı aydınlatma yükümlülüğünün davanın hukuki vasfının değişmesine sebep olacak şekilde kullanılamayacağını, dolayısıyla böyle bir durumda davanın doğrudan reddine karar verilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Güncel Yargıtay Uygulaması

Yargıtay'ın yakın tarihli içtihatları incelendiğinde, davanın hukuki yarar yokluğundan reddi gerektiğini benimseyen Yargıtay dairelerinin istikrarlı içtihatlarının, farklı görüşte olan daireleri de etkilediği görülmektedir. Bununla birlikte, yukarıda değinilen Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararıyla birlikte esasen bu tartışma önemini yitirmiş ve doktrindeki baskın görüş içtihatlarda da yerleşik hale gelmiştir.

Bu görüşü benimseyen geçmiş tarihli Yargıtay kararları ile benzer olarak Hukuk Genel Kurulu, alacak miktarının belirli olduğu durumlarda belirsiz alacak davası açılmasının mümkün olmadığını açıkça ortaya koymuş, talep sonucu zaten açık olduğundan aydınlatma yükümlülüğü kapsamında açıklattırılmasının söz konusu olamayacağını ifade etmiştir. Hukuk Genel Kurulu'na göre, hukuki yarar eksikliği süre verilerek tamamlanabilecek bir dava şartı niteliğinde olmadığından, davacıya süre verilmesi, açık olan talep sonucunun değiştirilmesi ve bulunmayan hukuki yararın sağlanması için ek imkan sağlanması anlamına gelecektir ki böyle bir imkanın tanınması usul hukukunun esaslarına aykırı olacağı gibi, tarafların eşitliği ilkesinin de ihlali anlamına gelecektir.

Sonuç

Belirsiz alacak davaları hukukumuza girdiğinden bu yana uygulamada; daha az mahkeme harcı ödeme amacı ve yargılama sırasında aksi tespit edilse dahi süre verilerek eksikliğin tamamlattırılacağı düşüncesiyle, alacak miktarının belirlenebilir olup olmadığı konusunda dikkatli bir değerlendirme yapılmaksızın davanın belirsiz alacak davası olarak açılmasının tercih edildiği görülmektedir. Ancak Yargıtay'ın artık yerleşik hale gelen kararları karşısında, alacağın niteliğini, miktarının tespit edilebilir olup olmadığını ya da asgari olarak ne kadarının tespit edilebilir olduğunu etraflıca değerlendirerek, eğer şartları mevcut ise davayı belirsiz alacak davası olarak açmakta fayda bulunmaktadır. Zira aksi halde, dava doğrudan hukuki yarar yokluğundan reddedilecek; her ne kadar böyle bir ret kararı usuli bir ret kararı olduğundan davanın yeniden açılması mümkün olacak ise de, bu şekilde bir süreç halihazırda zaten oldukça uzun olan yargılama sürelerinin biraz daha uzamasına sebep olacaktır.